

εΛΟΓΙΚΗ

Η Αφρική καταπολεμά τη φτώχεια με καπιταλισμό...

Marian L. Tupy

August 26, 2016

Ηυποσαχάρια Αφρική αποτελείται από 46 χώρες και καλύπτει μια περιοχή έκτασης 9,4 εκατομμυρίων τετραγωνικών μιλίων. Ένας στους 7 ανθρώπους ζει στην Αφρική και το μερίδιο της ηπείρου στον παγκόσμιο πληθυσμό αναμένεται να αυξηθεί, επειδή το ποσοστό αναπαραγωγής του πληθυσμού της παραμένει υψηλότερα από οπουδήποτε αλλού. Αν συνεχιστούν οι τωρινές τάσεις, θα υπάρχουν περισσότεροι άνθρωποι στη Νιγηρία από όσο στις Ηνωμένες Πολιτείες μέχρι το 2050. Αυτό που συμβαίνει στην Αφρική, κατά συνέπεια, είναι σημαντικό όχι μόνο για αυτούς που ζουν στην ήπειρο, αλλά και για τους υπολοίπους.

Η Αφρική μπορεί να είναι η φτωχότερη ήπειρος παγκοσμίως, αλλά δεν είναι πλέον μια «ήπειρος χωρίς προοπτικές», όπως την είχε περιγράψει η *Economist* το 2000. Από την αρχή της νέας χιλιετίας, το μέσο κατά κεφαλήν εισόδημα στην Αφρική, λαμβάνοντας υπ' όψιν τον πληθωρισμό και την ισοτιμία αγοραστικής δύναμης, αυξήθηκε πάνω από 50% και ο ρυθμός ανάπτυξης της Αφρικής είναι κατά μέσο όρο 5% ετησίως.

Ο αυξανόμενος πλούτος έχει οδηγήσει σε βελτιώσεις βασικών δεικτών της ανθρώπινης ευημερίας. Το 1999, 58% των Αφρικανών ζούσε με λιγότερο από 1,90 δολάρια ημερησίως. Το 2011, 44% των Αφρικανών ζούσε με αυτό το εισόδημα –και αυτό ενώ ο πληθυσμός της Αφρικής αυξήθηκε από 650 εκατομμύρια σε 1 δισεκατομμύριο. Αν συνεχιστούν οι τωρινές τάσεις, το ποσοστό απόλυτης φτώχειας της Αφρικής θα πέσει στο 24% μέχρι το 2030.

Το προσδόκιμο ζωής αυξήθηκε από τα 54 έτη το 2000 στα 62 έτη το 2015. Η παιδική θνησιμότητα μειώθηκε από τους 80 θανάτους ανά 1.000 γεννήσεις ζωντανών νεογνών σε 49 θανάτους ανά 1.000 γεννήσεις. Όσον αφορά τον HIV και το AIDS, την ελονοσία και τη φυματίωση, τα κρούσματα, την ανίχνευση, τη θεραπεία και τα ποσοστά επιβίωσης, οι βελτιώσεις είναι σημαντικές. Η παροχή τροφίμων υπερβαίνει τις 2.500 θερμίδες ανά άτομο ημερησίως (το Υπουργείο Γεωργίας των Ηνωμένων Πολιτειών συνιστά κατανάλωση 2.000 θερμίδων) και οι λιμοί έχουν εκλείψει, εκτός από τις εμπόλεμες ζώνες. Οι εγγραφές στην πρωτοβάθμια, τη δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση βρίσκονται στα υψηλότερα ως τώρα επίπεδά τους.

Κάποιο ποσοστό της ανάπτυξης της Αφρικής ωθήθηκε από τις υψηλές τιμές στα αγαθά, αλλά μεγάλο μέρος της, όπως εντόπισε μια μελέτη του McKinsey το 2010, προκλήθηκε από οικονομικές μεταρρυθμίσεις. Για να εκτιμήσουμε αυτό το τελευταίο, είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι για μεγάλο μέρος της μετααποικιακής ιστορίας τους, οι Αφρικανικές κυβερνήσεις είχαν επιβάλλει κεντρικό έλεγχο στις οικονομίες. Οι πληθωριστικές νομισματικές πολιτικές, οι τιμές, οι μισθοί και οι έλεγχοι των ισοτιμιών, τα συμβούλια αγορών που διατηρούσαν τις τιμές

των αγροτικών προϊόντων τεχνητά χαμηλές, με αποτέλεσμα οι φτωχοί Αφρικανοί αγρότες, οι κρατικές επιχειρήσεις και τα μονοπώλια να αποτελούν συνηθισμένα φαινόμενα.

Αυτό άρχισε να αλλάζει μετά την πτώση του τείχους του Βερολίνου. Ο σοσιαλισμός έχασε μεγάλο μέρος της γοητείας του, και η Σοβιετική Ένωση, η οποία χρηματοδοτούσε και προστάτευε πολλές Αφρικανικές δικτατορίες, διαλύθηκε. Μεταξύ του 1990 και του 2013, η οικονομική ελευθερία όπως καταμετράται από το Ινστιτούτο Fraser στον Καναδά αυξήθηκε από 4,75/10 σε 6,23/10. Η ελευθερία στο εμπόριο αυξήθηκε ακόμα περισσότερο, από 4,03 σε 6,39. Ακόμα πιο εντυπωσιακό είναι ότι η Αφρική έχει προοδεύσει πολύ από πλευράς νομισματικής πολιτικής, ή πρόσβασης σε σταθερό νόμισμα, από το χαμηλό 4,9 το 1995 στο αξιοσημείωτο 7,27 το 2013.

Η Αφρική έχει κάνει σημαντικά βήματα από άποψη μικροοικονομικής πολιτικής. Όπως δείχνει το δελτίο Doing Business της Παγκόσμιας Τράπεζας, το περιβάλλον κανονισμών της Αφρικής έχει βελτιωθεί πολύ. Για παράδειγμα, η ίδρυση νέων επιχειρήσεων έχει γίνει ευκολότερη, με την επίδοση της Αφρικής να αυξάνεται από 45% το 2004 σε 72% το 2015. Η αντιμετώπιση θεμάτων όπως οι άδειες για την κατασκευή, η επίλυση των χρεοκοπιών, η εφαρμογή των συμβολαίων, η πρόσβαση στον ηλεκτρισμό, η ευκολία πληρωμής των φόρων, η δήλωση ιδιοκτησίας και η απόκτηση πιστώσεων, έχει βελτιωθεί πολύ.

Δυστυχώς, δεν έχει υπάρξει ουσιαστική βελτίωση στην ποιότητα των Αφρικανικών θεσμών. Σύμφωνα με το δελτίο για την ελευθερία στον κόσμο το 2016 του Freedom House, υπάρχουν μόνο 6 ελεύθερες χώρες στην υποσαχάρια Αφρική: Μπενίν, Μποτσουάνα, Γκάνα, Ναμίμπια, Σενεγάλη και Νότια Αφρική. Ενώ πολλές χώρες έχουν υιοθετήσει «δημοκρατικότερους» θεσμούς που περιλαμβάνουν περιορισμούς στη θητεία, και άλλους νομοθετικούς και θεσμικούς ελέγχους στον εκτελεστικό κλάδο της κυβέρνησης, οι Αφρικανοί κυβερνήτες έχουν βρει τον τρόπο να χειρίζονται αυτές τις διατάξεις ώστε να διατηρούν την εξουσία και να την καταχρώνται.

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, η διαφθορά συνεχίζει να ανθεί μεταξύ των κυβερνητικών αξιωματούχων και, ιδιαίτερα, στα μέλη της δικαστικής εξουσίας. Κατά συνέπεια, οι δείκτες για το κράτος δικαίου στις Αφρικανικές χώρες έχουν μείνει, κατά βάση, ίδιοι και απαράλλαχτοι. Χωρίς αποτελεσματικά και αμερόληπτα δικαστήρια, όμως, οι οικονομικές δυνατότητες της Αφρικής θα παραμένουν ακαλλιέργητες.

Εν τούτοις, όπως δείχνει η εμπειρία και σε άλλες περιοχές, η θεσμική ανάπτυξη τείνει να μένει πίσω σε σχέση με τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις. Μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, η ανάπτυξη της Αφρικανικής μεσαίας τάξης μπορεί να οδηγήσει, όμως, σε πολιτική αφύπνιση, μεγαλύτερη αποφασιστικότητα του Αφρικανικού πληθυσμού, και τελική δημοκρατικοποίηση της ηπείρου.

Η νέα χιλιετία έχει υπάρξει ευνοϊκή για την Αφρική, αλλά η ήπειρος ακόμα απέχει από το να γίνει εύπορη και δη δημοκρατική. Για να συνεχίσει να επεκτείνεται η οικονομία της Αφρικής, οι Αφρικανοί θα πρέπει να συνεχίσουν τις μεταρρυθμίσεις τους –χωρίς να ξεχνούν ότι η παγκόσμια οικονομία διαρκώς αλλάζει και ο παγκόσμιος ανταγωνισμός διαρκώς αυξάνεται. Αυτή είναι η πρόκληση, αλλά και ταυτόχρονα η ευκαιρία, της Αφρικής